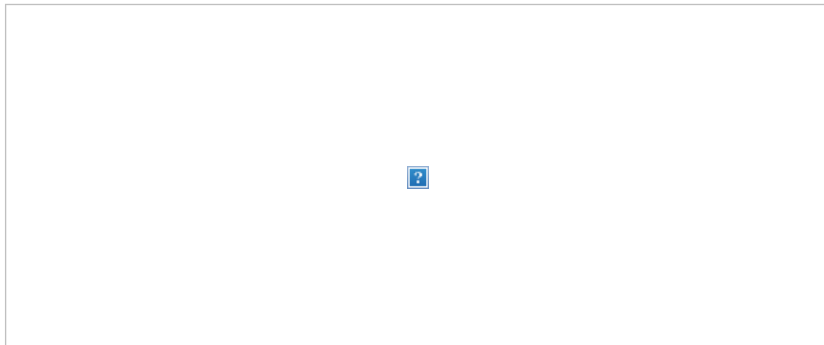

Våra läsare vet mer än vi!

[Logga in](#) eller [bli medlem](#)[Logga in](#)

MATEN OCH MAKTEN

OM MATEN OCH MAKTEN

Hur god är Sveriges livsmedelsberedskap?

Publicerad: 2012-06-21 05:06, Uppdaterad: 2012-06-25 08:06

Bör inte en nation utgå från – alternativt tänka sig in i och planera för – ett scenario som innebär risk för avspärning, isolering och långt utdragen kris? Eller räcker EU:s gemensamma jordbrukspolitik för att vi ska våga känna oss säkra på att undvika svåra kriser?

9 KOMMENTARER

DELA

SKRIV UT

FACEBOOK

TWITTER

Det sägs att statsminister Per Albin Hansson med sitt tal vid krigsutbrottet 1939 och den berömda formuleringen om att vår beredskap är god inte alls – eller i alla fall inte enbart – avsåg den militära beredskapen utan också – kanske till och med snarare – livsmedelsförsörjningen.

Det ter sig rimligt. 1939 levde svenskarna med minnet av första världskriget då bristen på basala livsmedel hade varit mycket svår. Med sina löftesrika ord ville Per Albin Hansson motverka oro för en liknande situation.

Det finns dock några försvarande omständigheter med Per Albins berömda ord eftersom Sveriges Radios efterlämnade referat är ett hopklipp av två anföranden om den svenska beredskapen, ett från Skansen 27 augusti och ett från direktsändning den 1 september 1939. Redigeringen av talen påverkar bedömningen av vad Per Albin egentligen sa och avsåg med att beredskapen var god.

Det är naturligt att allteftersom katastrofen syntes rycka närmare, man med ökad ängslan frågat om de små nationernas möjligheter att hålla sig utanför. Jag förtröstar starkt på våra möjligheter i detta stycke. Vår egen vilja är samlad och beslutsam. Vi ha intet otaligt med andra, vi känna icke någon vår fiende, ingen kan ha något reellt intresse av att driva oss ut ur neutraliteten. Men om branden bryter ut måste alla vara på sin vakt. Regering-en har vidtagit alla anstalter för vakthållning och skydd, som nu kan anses påkallade. Dessa komma att utvidgas och stärkas i den mån så befinnes nödvändigt. Vår beredskap är god.

Detta gäller också ifråga om våra möjligheter att upprätthålla folkförsörjningen under de svårigheter och påfrestringar, under vilka de även utanför stående komma att ställas i händelse av ett stormaktskrig. Någon anledning till panik inför ett sådant läge finnes absolut icke. Vårt jordbruk har under de senaste åren alltmera hänvisats till hemmamarknaden. Det är bättre rustat än någonsin att på sitt område uppbära självförsörjningen.

Man kan tala om självförsörjning vad gäller livsmedel på olika nivåer – det kan gälla världsdelen, land, region, kommun, stad, stadsdel, grupp, familj eller individ. Ett vanligt exempel på självförsörjning är en familj på en mindre gård som odlar och tillverkar allt det de behöver för ett fungerande liv. Det Per

OM FÖRFATTAREN

Christer Isaksson är journalist och författare. Texten har tidigare publicerats i antologin "[Makten och Maten](#)" på Ekerlids förlag.

MATEN OCH MAKTEN
en debatt initierad av
SVENSK MJÖLK

13 artiklar 0 bloggar

SKRIV I ÄMNET!

LÄNKA TILL BLOGG

Hungern efter livsmedel ökar i världen. Vad ställer det för krav på svensk livsmedelsproduktion?

Sverige behöver en ny jordbrukspolitik
Jonas Carlberg

Vårt sätt att bedriva jordbruk är en del av problemet
Kew Nordqvist

ANNONS:

För att det fungerar!

[Bli medlem nu!](#)

ViktVaktarna

Newsmill

[Gilla](#)

7 665 personer gillar Newsmill.

Facebooks sociala insticksprogram

TV4 News i din iPhone

Håll koll på nyheterna direkt när det händer med TV4 News

[LADDA NER](#)

Newsmill v2.0 i din iPhone!

Håll koll på aktuella ämnen från Newsmill direkt i din iPhone.

[LADDA NER](#)

Albin avsåg med termen självförsörjning var nog något åt det hållet, även om han talade om hela Sverige. Per Albin visste vad han talade om. På 1930-talet var målet för svensk jordbrukspolitik att Sverige skulle bli så självförsörjande som möjligt och att familjejordbruk skulle vara den dominerande jordbruksformen. Som en följd av världskrisen hade jordbrukarna fått allt svårare att avsätta sina produkter och för att gynna jordbruket och säkra självförsörjningen prisreglerades livsmedel och skyddades mot utländsk konkurrens.

Politiken lyckades och Per Albin fick rätt. Visst infördes ransonering under kriget med den särskilda myndigheten Statens Livsmedelskommission som styrande över tilldelningen, och ju längre kriget pågick, desto fler varor kom att ransoneras, men akuta eller omfattande bristsituationer undveks. Självförsörjningen fungerade – beredskapen var god ända fram till EU-inträdet i mitten av 1990-talet då de stora beredskapslagren för livsmedel avvecklades. En av målsättningarna för EU:s gemensamma jordbrukspolitik är att trygga livsmedelsförsörjningen, dock utan att det finns gemensam lagerhållning för beredskapsändamål. En bristsituation måste därför hanteras med hjälp av resurser hos privata aktörer. Det finns sedan EU-inträdet inte längre något självförsörjningsmål för livsmedelsförsörjning i Sverige.

Hälften är import

För hundra år sedan var en av tre svenskar sysselsatta i svenskt jordbruk. I det moderna Sverige står jordbruket för 1,5 procent av sysselsättningen – andelen blir något större om vi räknar in skogen och livsmedelsindustrin. Antalet gårdar uppgår till 72 000. Fyra decennier bakåt i tiden, 1970, var antalet gårdar det dubbla. Utvecklingen har rusat under senare decennier, men för den skull har inte möjligheterna till produktion minskat. Dagens gårdar är ungefär dubbelt så stora som för 40 år sedan, produktionen är betydligt effektivare – ett hektar värvete ger i genomsnitt fyra eller fem ton i skörd mot tre ton 1970, och en genomsnittlig mjölkko ger ungefär 9 000 liter mjölk under ett år mot 5 000 liter 1970. Mjök är fortfarande basen i den svenska jordbruksproduktionen med 20 procent av det totala värdet. Odlingen av vall, spannmål och andra grödor är totalt sett lika stor som produktionen av kött, mjölk och ägg.

Så ser det svenska jordbruket ut 2012.

Vårt moderna jordbruk kontrasterar skarpt mot gårdagens i synen på självförsörjning. För skulle svenskarna försörja sig själva, idag är det i stort sett tvärtom – vi importerar hälften av våra livsmedel.

Den årliga importen är numera värd det dubbla jämfört med exporten, dessutom ökar både exporten och importen från ett år till ett annat. 2010 importerade vi jordbruksvaror för 95 miljarder och exporterade för 54 miljarder kronor. Jordbruksimporten består i första hand av frukt, grönsaker och kött – hälften av köttet vi äter är numera importerat, medan exporten domineras av drycker, spannmål, spannmålsprodukter och förädlade livsmedel. Nästan 70 procent av importen kommer från EU, i första hand från Danmark, Finland, Nederländerna och Tyskland.

En fråga som den ökande importen berör är enskilda svenska bönders möjligheter att få avsättning för sina produkter och därmed lönsamhet i sin produktion. En annan är om vi skulle klara att försörja oss själva i ett krisläge.

Jag medger att frågan om självförsörjningen kan tyckas mind-re aktuell, kanske till och med verklighetsfrämmande jämfört med förhållanden som rådde under 1930-talet, senare under kalla kriget och ända fram till murens och Sovjetunionens fall. Bör ändå inte en nation utgå från – alternativt tänka sig in i och planera för – ett scenario som innebär risk för avspärning, isolering och långt utdragen kris? Eller räcker EU:s gemensamma jordbrukspolitik för att vi ska våga känna oss säkra på att undvika svåra kriser?

Staffan Danielsson är centerpartistisk riksdagsledamot och agronom från Östergötland. Han har debatterat frågan om och behovet av ökad svensk självförsörjningsgrad länge i syfte att väcka nationell uppmärksamhet och för att få politiker och myndigheter att agera.

"Mitt svar är rimligen nej, det blir svårt att klara ett isolerat eller avstängt krisläge eftersom drygt 45 procent av det vi äter plötsligt skulle falla bort. Möjligen skulle vi kunna överleva på potatis, bröd och mjölk, det vill säga inrikta vårt födöbehov åt vegetarisk kost. Vår produktion av mjölk, griskött och nötkött har sjunkit, där- emot är minskningen av åkerarealen inte lika omfattande, vilket gör att det finns produktionspotential för att producera mer potatis och andra vegetabilier för konsumtion", svarar han.

Sverige är inte ensamt i den här situationen. För 25 år sedan hade Norge en självförsörjningsgrad på 48 procent, den har norska staten kunnat öka till 51 procent genom att utnyttja sina begränsade åkerresurser maximalt, genom tullskydd, regleringar och kraftfulla statliga stöd.

Avreglering och konsumentmakt klarar matproduktionen

Bengt-Anders Johansson

Bra med högre matpriser

Stefan de Vylder

Svensk mat bra för jobben och miljön

Matilda Ernkrans

Jag vill bo i öppna och produktiva landskap

Harald Svensson

Affärsidén dyrare mat vid vägs ände

Staffan Danielsson

Svensk mat gör världen

Senaste händelserna

Logga in

Logga in på Facebook för att se vad dina vänner gör.

Sverige klarar inte så stor invandring – Artikel av Karl-Olov Arnstberg och Gunnar Sandelin ...
21 personer rekommenderar detta.

Kristna kopter tvingas till desperat flykt från islamisterna – Artikel av Sameh Egyptson – Newsmill
4 personer rekommenderar detta.

Facebooks sociala insticksprogram

ANNONS:

Dagens populäraste artiklar

LÄSTA KOMMENTERADE MILLADE

- [Allvarliga faktafel av SD-ledaren](#)
- [Sverige klarar inte så stor invandring](#)
- [Det luktar unket om Pantrarna](#)
- [Så planerar Ryssland att anfalla Sverige](#)
- [Vi muslimer bör ta avstånd från islamisterna](#)
- [Sverige ligger i topp i våldtäktsligan](#)
- [Mauricio Rojas, kom tillbaka!](#)
- [Sommarstängt](#)
- [Vikten av anmälningar till tillsynsmyndigheter](#)
- [Omvärlden måste ingripa militärt mot Syrien](#)

Newsmill seminarier

LÄSTA KOMMENTERADE MILLADE

Newsmill-bloggen

Newsmill till TV4 News

 Nyhetsbolaget, som bla producerar Nyheterna i TV4 och TV4 News tar över Newsmill. För våra ...

"Sverige hade för 20–30 år sedan en självförsörjningsgrad på 80–100 procent, som idag är under 55 procent och på väg nedåt. Medan Sverige skryter med sin exklusiva modell – högst krav på miljöhänsyn och djursorg i världen – väljer matimporten in från djur som haft det sämre och från jordbruk som läcker mer till Östersjön än det svenska. Det finns onekligen dramatik i detta att Sverige med sina goda förutsättningar för livsmedelsproduktion ställer så höga krav på djursorg med mera att maten blir så dyr att både konsumenter och offentlig sektor istället efterfrågar och köper importerat till den grad att snart över hälften av våra livsmedel kommer från andra länder. I grunden handlar det om hyckleri och dubbelmoral."

Enligt Staffan Danielsson har Sverige och Norge Europas sämsta självförsörjningsgrad.

"Jag förespråkar en parlamentarisk livsmedelskommission med uppdraget att utarbeta en strategi för att kraftsamla och vända utvecklingen. Ett viktigt motiv för en högre grad av självförsörjning är Sveriges produktionsförmåga i ett sårbarhetsperspektiv. Självfallet riskerar det att bli dramatiskt om plötsligt hälften av de livsmedel vi använder dagligen skulle falla bort samtidigt som importen av handelsgödsel och proteinfoder skulle upphöra. Vi kommer naturligtvis att klara en plötslig avspärrning så mycket bättre om vår självförsörjningsgrad i utgångsläget vore 80 procent istället för 50."

I SOU 2009:3 Ransonering och prisreglering i krig och fred konstaterar utredaren Lars Henriksson att det i dagens säkerhetspolitiska läge ter sig osannolikt att Sverige skulle drabbas av en kris med risk för längre tids isolering. Samtidigt påpekar han att en längre tids avspärrning, "som även avbryter Sveriges utrikeshandel med resten av Europa, skulle skapa allvariga problem för landet. Det är i första hand Sveriges beroende av att importera vissa insatsvaror i jordbruket som är problematiskt."

Utredaren konstaterar liksom Staffan Danielsson att kriskost för hela befolkningen kräver omställning av produktionen: "Fokus måste ligga på att producera kvantitet – kalorier – snarare än kvalitet – exempelvis i form av mångfald – och att ställa om från animalisk till vegetabilisk produktion; omställningen medför i stort att djuren slaktas och markanvändningen övergår från djurfoder till spannmål."

Ökad sårbarhet

År 2011 redovisade Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) nya mål för samhällets krisberedskap. Utredaren Ulf Eliasson skriver i Förslag till resultatmål för samhällets krisberedskap för försörjningen av dricksvatten, livsmedel och värme (Redovisning av regeringsuppdrag Fö2010/697/SSK) att livsmedelsproduktionens och livsmedelsdistributionens förändringar det senaste decenniet har medfört nya sårbarheter. Av redovisningen inser jag att det numera inte i första hand är krig och militär avspärrning vi behöver frukta, det är snarare våra egna beslut, tekniken och den utveckling vi släppt fram. Exemplet är livsmedelsdistributionens beroende av ett fåtal centrallager, där livsmedelskedjornas lagerhållning omfattar några dagars förbrukning. Parallellt blir beroendet av fungerande transporter enormt stort. Såväl livsmedelsbutiker som centrallager är beroende av elförsörjning, elektroniska kommunikationer, avancerat IT-stöd och att det finansiella systemet med kortbetalningar fungerar. För att livsmedelsförsörjningen ska fungera utan störningar är det dessutom viktigt att utbetalningar av löner, pensioner och socialförsäkringar fungerar. Lägg till detta att livsmedelsproduktionen är beroende av insatsvaror till jordbruket (handelsgödsel och foder) som i rätt stor utsträckning importeras och som i sin tur kräver tillgång till fungerande transporter, drivmedel och elförsörjning.

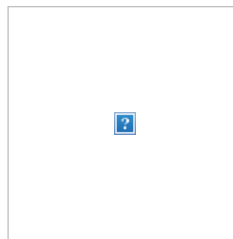
Det här är bilden av ett komplext och sammanvävt modernt svenskt samhälle, där risken för en längre avspärrning å ena sidan minskat bland annat till följd av EU-samarbetet och en mer avspänd situation i Norden, men där å andra sidan ett avancerat teknikberoende ökat sårbarheten och risken för störningar. I det moderna samhället riskerar skador i enskilda funktioner som betalningskedjan, transporterna, drivmedelsförsörjningen eller eltillförseln leda till omfattande störningar i jordbruket och livsmedelsproduktionen, vilket på kort tid kan drabba enskilda och grupper av människor – med andra ord hela samhället – högst konkret i form av matbrist.

Ulf Eliasson konstaterar i MSB:s utredning vikten av alternativa lösningar för att upprätthålla till exempel transport- och betalningsflöden, han diskuterar om inte en myndighet borde ha ett samordnat ansvar för beredskapsplaneringen inom livsmedels-om-rådet. Livsmedelsverket har ansvar vid kortare kriser, men det saknas ansvar vid längre försörjningskriser liksom för vår nationella självförsörjningsgrad.

Livsmedelsverket vill å sin sida inrätta en nationell samrådsgrupp för grundläggande säkerhetsnivåer i livsmedelsförsörjningen, samtidigt som Svensk Dagligvaruhandel talar för ett branschråd inom försörjningsledet, hela vägen från den enskilda gården fram till butikshyllan. SOU 2009:69

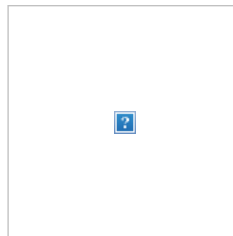
bättre

Roger Tiefensee

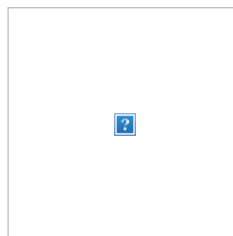
Jordbrukspolitiken ska inte vara miljöstörande

Gun Rudquist

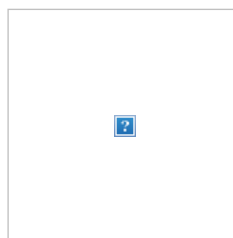

Lika mycket framtid i mat som i nanoteknik

Helena Jonsson

Varför bli bonde när man kan bli stjärnkock?

1980-talets avreglering – en kort paus mellan beredskapsplaner och EU

Henrik Lindberg

ANNONS:

VATTENFALL

Premiär värde

Välj Fast elpris 1-3 år!

Få en Smart Plug som fjärrstyr lampor och kaffebryggaren

Byt till Vattenfall

Vattenfall Försäljning

talat på samma gång för en ny ransonerings- och prisregleringslag med ansvar för fördelning av förnöd-enheter i krig och allvarliga krissituationer.

Behoven

Tanken bakom en ransoneringslag handlar om att varje individ ska ha tillgång till en miniminivå av förnödenheter för att täcka grundläggande behov av livsmedel, näring och energi-källor som fett och kolhydrater liksom proteiner. Liksom för dricksvatten varierar människors behov av livsmedel beroende på kön, ålder, vikt och fysisk aktivitet. Utländska föregångare finns. Finland och Tyskland har skapat sådana miniminivåer. Finland har också säkerhetslager av livsmedel som motsvarar hela befolkningens normalförbrukning i tolv månader. Tyskland har lagrat livsmedel för nödsituationer som kan vara upp till en vecka. Den beräknade dagsrationen uppgår då till 1,5 kilo per person.

I nedanstående tabell uppskattar Livsmedelsverket det genomsnittliga behovet för olika grupper och aktivitetsnivåer. De i tabellen angivna nivåerna avser medelvärden.

Referensvärden för energiintag för grupper av vuxna vid vila, stillasittande respektive aktiv livsstil

Kön/ålder	Vila	Stillasittande	Aktiv
Vuxen kvinna	5,1–5,9 MJ/dag	8,2–9,4 MJ/dag	9,3–10,7 MJ/dag
Gravid kvinna	6,25 MJ/dag	10,6 MJ/dag	12,7 MJ/dag
Vuxen man	6,0–7,7 MJ/dag	9,6–12,3 MJ/dag	10,8–13,8 MJ/dag

I de svenska näringsrekommendationerna används kilojoule (kJ) och megajoule (MJ) som enheter för energi. I dagligt tal pratar man däremot oftare om kalorier.

Individens behov av energi varierar utifrån dessa värden mellan 5,1 MJ per dag (vilande vuxen kvinna) och 13,8 MJ per dag (aktiv vuxen man) eller 1 220–3 300 kalorier.

The Sphere Projects skrift Humanitarian Charter and Minimum Standards in Disaster Response (2004) beräknar att varje enskild individ behöver 2 100 kalorier för grundläggande behov i ett krisläge. Denna beräkning stämmer i stort sett med de uppskattningar som gjordes i Sverige under totalförsvarets tid på 1980-talet.

God beredskap?

När jag hade läst det mesta som finns och är aktuellt om Sveriges livsmedelsberedskap 2012 och dessutom talat med personer som är sysselsatta av frågan tyckte jag fortfarande att det fanns några frågor som behövde besvaras. Jag ställde samman frågorna och skickade över dem till experten Ulf Eliasson vid Myndigheten för Samhällsskydd och beredskap (MSB).

Jag fick följande svar, som här publiceras i sin helhet:

Livsmedelsberedskapen 2012 – förutsättningar och utmaningar

Christer Isaksson har i mejl till Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) ställt följande frågor:

- Är Sveriges livsmedelsberedskap god eller mindre god 2012?
- Vad måste vi göra för att förbättra beredskapen?
- Ska samhället återigen börja beredskapslagra?
- Kan livsmedelskedjorna stimuleras att lagra för längre period än tre fyra dagar?
- Ska varje svensk redan nu lagra livsmedel för privat bruk i kris?

Samtliga dessa frågor kretsar kring beredskapen för olika händelser som kan drabba livsmedelsförsörjningen i Sverige vid en kris. Svar på dessa frågor kan bara ges utifrån rådande hotbild avseende vilka händelser som beredskapen ska inriktas på. En sådan hotbild måste utgå från nuvarande hot, risker och sårbarheter både på nationell och på internationell nivå.

Förändrad hotbild

Eftersom frågan om beredskapen är god leder tankarna till Per Albin Hanssons ofta citerade tal på Skansen i augusti 1939. Det är viktigt att framhålla att dagens situation skiljer sig radikalt från det tillstånd som rådde vid tiden före andra världskrigets utbrott. Då inriktades beredskapen på att möta en instabil aggressiv omvärld och risken för ett militärt angrepp på Sverige. Dagens situation skiljer sig också från 1980-talet då hotbilden dominerades av det kalla kriget mellan Sovjetunionen och USA. De

hotbilda-bedömningar som gällde från 1930-talet fram till Sovjetunionens kollaps vid kalla krigets slut är inte längre aktuella och skiljer sig väsentligt från dagens förutsättningar. Dagens läge är långt ifrån lika mörkt som då.

Den hotbild som dagens beredskap ska anpassas för baseras på regeringens bedömningar att ett "enskilt militärt väpnat angrepp direkt mot Sverige är fortsatt osannolikt under överskådlig tid". Samtidigt anger regeringen att "kriser eller incidenter, som även inbegriper militära maktmedel kan dock också uppstå i vår region, och på längre sikt kan militära angreppshot likväl aldrig uteslutas".¹

Dessutom inbegriper den rådande hotbilden fredstida hot, risker och sårbarheter som bland annat beskrivs i de centrala myndigheternas, länsstyrelsernas och kommunernas risk- och sårbarhetsanalyser. Med utgångspunkt i risk- och sårbarhetsanalyserna har regeringen nyligen rapporterat 24 riskområden till EU-kommissionen. Till dessa riskområden hör bland annat extrema väderförhållanden, terrorism, smittsamma sjukdomar, utsläpp av nukleära och radiologiska ämnen, utsläpp av kemiska ämnen, störningar i livsmedels- och dricksvattenförsörjningen, störningar i elektroniska kommunikationer, störningar i elförsörjningen, störningar i betalningssystemen och avbrott i transporter.

EU-samarbetet

Förändringarna avseende krisberedskapen för livsmedelsförsörjningen sammanhänger också med Sveriges inträde i EU. Idag är Sveriges beredskap på ett helt annat sätt än tidigare sammanvävd med de övriga EU-ländernas och de nordiska grannländernas krisberedskap. I regeringens utrikesdeklaration den 15 februari 2012 anges följande.

"Sveriges säkerhet byggs solidariskt med andra. Hot mot fred och säkerhet avvärs i gemenskap och samverkan med andra länder och organisationer. Medlemskapet i Europeiska unionen innebär att Sverige ingår i en politisk allians och tar ett solidariskt ansvar för Europas säkerhet. Sverige kommer inte att förhålla sig passivt om en katastrof eller ett angrepp skulle drabba ett annat medlemsland eller nordiskt land. Vi förväntar oss att dessa länder agerar på samma sätt om Sverige drabbas. Vi ska både kunna ge och ta emot stöd, såväl civilt som militärt."²

Livsmedelsberedskapens förändringar

1900-talets livsmedelsberedskap handlade om att förbereda landet för en krigssituation. Landet skulle kunna vara självförsörjande med livsmedel under en period upp till tre år. För att klara längre avspärningar skulle produktionen kunna ställas om för en mer effektiv produktion av näringsämnen. Det planerades också för möjliggörande för administrativ fördelning av livsmedel (ransonering), personalplanläggning liksom information och övningsverksamhet. Utöver denna planering fanns också beredskapslager för att nå den beredskapsnivå som ansågs nödvändig utifrån rådande hotbild.

Sveriges medlemskap i EU innebär att medlemskapets alla dimensioner ska gälla och utnyttjas även i situationer om det uppstår säkerhetspolitisk spänning, oro för krig, krigsfara eller krig i Europa. Dagens krisberedskap avseende livsmedelsförsörjningen innebär att tillgången på livsmedel ska säkras genom den fria handeln inom EU. Tilltro sätts också till EU:s solidaritetsklausul som anger att medlemsländerna i händelse av ett nationellt krisläge efter till exempel en naturkatastrof eller terroristattack ska hjälpa andra.

Den förändrade hotbilden och EU-medlemskapet har, enligt riksdagsbeslut, resulterat i en avveckling av de beredskapslager med livsmedel som tidigare funnits i Sverige och att det nationella självförsörjningsmålet avseende livsmedelsförsörjningen har upphört att gälla.

Förutsättningarna för beredskapen inom livsmedelsförsörjningen har också påverkats av omfattande strukturomvändningar i livsmedelsförsörjningen. De förändringar som kan påverka krisberedskapen för livsmedelsförsörjningen gäller till exempel lagerhållning, transportberoende, elberoende, IT-beroende och beroende av betalningsförmedling.

Lagerhållning och transportberoende

En viss lagerhållning av livsmedel finns i alla delar av livsmedelskedjan. Dagens lagerhållning av livsmedel avser lagring i importhamnar, lagring av svenska produkter från primärproduktionen (särskilt spannmål) och inom livsmedelsindustrin. I distributionsledet har lagerhållningen minskat av kostnadseffektivitetsskäl och livsmedelsdistributionen är beroende av ett fåtal centrallager som tillhör de stora livsmedelskedjorna.

Enligt preliminära bedömningar beräknas de enskilda hushållens livsmedelslager räcka i tre till tolv dagar. I detta avseende har unga storstadsbor ofta lägre lagerhållning än till exempel barnfamiljer och äldre i mindre kommuner.

En följd av minskade omsättningstider i lagren och högre hastighet i

varuflödet (där lagerhållningen i vissa fall endast omfattar några dagars förbrukning) är att beroendet av fungerande transporter är mycket stort. Transportberoendet handlar också om behovet av importerade insatsvaror till jordbruket (handelsgodset och foder). Med transportberoendet följer också beroendet av drivmedel.

EI- och IT-beroende

Det finns ett starkt beroendeförhållande mellan livsmedels- och elförsörjningen såvitt avser till exempel kyl- och frysanläggningar och fungerande IT-system för beställning och distribution från de centrala livsmedelslagren.

Reservkraftaggregat för elförsörjningen finns framförallt i primärproduktionsledet inom djurhållningen.³ I leden efter primärproduktionen i livsmedelskedjan finns reservkraft i mycket liten utsträckning. Att investera i reservkraft är dyrt och befintlig reservkraft torde främst röra försörjning av viktiga stödsystem som till exempel IT-system. Detta medför att endast mindre delar av tillförselkedjorna idag har möjlighet att upprätthålla sin verksamhet vid ett elbortfall.⁴ Samtidigt har satsningarna på reservförfaranden som reservkraft med mera varit mycket begränsade.

Dessutom sjunker hushållens uthållighet drastiskt vid ett elavbrott. Enligt preliminära bedömningar uppgår uthålligheten till en till fyra dagar.

Betalningsförmedling

För att livsmedelsförsörjningen ska fungera utan störningar är det också viktigt att utbetalningar av pensioner och andra socialförsäkringar fungerar.

Ansvarsförhållanden

Också ansvarsförhållandena för livsmedelsförsörjningen har förändrats. På central myndighetsnivå är Jordbruksverket och Livsmedelsverket de centrala aktörerna i denna förändringsprocess.

Jordbruksverket som historiskt har haft en central roll i ansvaret för livsmedelsförsörjningen har idag inte något utpekad ansvar för livsmedelsförsörjningen vid kriser. För den långsiktiga livsmedelsförsörjningen har dock Jordbruksverket ansvar att följa utvecklingen på jordbruks- och livsmedelsområdet i Sverige, EU och resten av världen. Jordbruksverket ansvarar också för att stärka både den kortsiktiga och den långsiktiga beredskapen mot smittsamma djursjukdomar och växtskadegörare som kan hota livsmedelsproduktionen.

Livsmedelsverkets ansvar för livsmedelsberedskapen handlar om nationell samordning när det gäller kris- och beredskapsplanering av livsmedelsförsörjning i leden efter primärproduktionen. Ansvaret är inriktat mot kortvariga lokala och regionala störningar från ett dygn upp till två till tre veckor.

Åtgärdsbehov

Det är angeläget att krisberedskapen löpande bevakar och analyserar hur de pågående förändringarna kan påverka hot, risker och sårbarheter i livsmedelsförsörjningen. I detta avseende är det också viktigt att befintliga strukturer, metoder och rutiner som byggts upp inom krisberedskapen används och utnyttjas för att förebygga, förbereda, hantera och följa upp och lära av kriser avseende livsmedelsförsörjningen.

Behovet av åtgärder kan sammanfattas i följande punkter: förbättrad beredskapsplanering och -information, förbättrad samverkan med samtliga berörda aktörer, förbättrad kunskap genom löpande risk- och sårbarhetsanalysarbete samt uppföljning och utvärdering.

Beredskapsplanering och -information

Den viktigaste förutsättningen för att det ska vara möjligt att hålla igång livsmedelsförsörjningen under en kris är att det finns en genomtänkt beredskapsplanering för en sådan kris och att förberedelser har genomförts av alla berörda privata och offentliga aktörer. En sådan planering bör utgå ifrån olika typer av krisfall. Planeringen bör vara tydlig och konkret men samtidigt flexibel och öppen för olika alternativa lösningar beroende på vilken typ av kris som inträffar.

Planeringen bör bland annat handla om att vidta åtgärder (till exempel genom informationsinsatser, genomföra beredskapsplanering) för att enskilda hushåll i ett initialskede av kris kan klara sin egen försörjning. Den kan också handla om behovet av att prioritera elleveranser till livsmedelsbutiker (vid elbrist), att se till att livsmedelstransporterna fungerar på en viss nivå eller att intensifiera information om vad som bör finnas i ett hemförråd för att hushållen ska kunna klara en veckas störningar i livsmedelsförsörjningen. Det bör också finnas en beredskapsplanering för att vidta åtgärder som underlättar livsmedelsförsörjningen av sårbara grupper, till exempel att hjälpa till med införskaffande och tillagning av livsmedel.

En sådan planering kan på en övergripande nivå utgå från MSB:s förslag till regeringen om resultatmål för samhällets krisberedskap för livsmedelsförsörjningen. Resultatmålen anger:

- att berörda aktörer med utgångspunkt i risk- och sårbarhetsanalyser, förmågebedömningar och annan beredskapsplanering vidtar åtgärder som minskar risken för allvarliga störningar i produktionen och distributionen av livsmedel,
- att det trots uppkomna störningar i livsmedelsförsörjningen går att upprätthålla samhällsviktig verksamhet som hälso- och sjukvård samt vård och omsorg på en sådan nivå att människors liv och hälsa värnas, samt
- att det finns en planering för distributionen av livsmedel med inriktningen att varje individ vid en störning i livsmedelsförsörjningen i ett krisläge har tillgång till följande miniminivå av livsmedel: inom tre till fyra dygn cirka 2 100 kcal per dygn.⁵

Förbättrad kunskap genom löpande risk- och sårbarhetsanalysarbete samt uppföljning och utvärdering

Arbetet med att öka kunskaperna om risker och sårbarheter i livsmedelsförsörjningen bör bland annat i högre grad involvera privata aktörer i arbetet med risk- och sårbarhetsanalyser och förmågebedömningar. Andra åtgärder som bör genomföras löpande är utvärdering av kriser och incidenter samt spridande av goda exempel och andra lärdomar av inträffade händelser. I detta arbete bör det också göras jämförelser med andra samhällssektorer som ur ett krisberedskapsperspektiv kan ha vissa likheter med livsmedelsförsörjningen. Diskussioner om behovet av samverkan mellan offentliga och privata aktörer, behov av lagring eller marknadsregleringar förekommer till exempel också inom sjukvårdssektorn (avseende läkemedel och sjukvårdsprodukter) och inom energisektorn (avseende olja).⁶

Det är också viktigt att beakta långsiktiga strategiska frågor avseende behovet av att planera för längre försörjningskriser (till exempel i arbetet med risk- och sårbarhetsanalyserna). Sådana analyser bör beakta både hur långsamma förändringar (till exempel klimatförändringarna) och hur snabba politiska förändringar (till exempel internationell oro som påverkar oljehandeln) kan påverka livsmedelsförsörjningen.

Förbättrad samverkan med samtliga berörda aktörer

Det är många aktörer som måste samverka för att förbättra krisberedskapen för livsmedelsförsörjningen. Därför är det viktigt att det sker ett myndighetsgemensamt arbete i de samverkansområden som anges i förordningen (2006:942) om krisberedskap och höjd beredskap.

Dessutom har Livsmedelsverket föreslagit att det ska inrättas en samrådsgrupp för krisberedskapen för livsmedelsförsörjningen (SKAL). Samrådsgruppen ska på nationell nivå bland annat tolka och följa upp nationella resultatmål för krisberedskapen för livsmedelsförsörjningen. I arbetet ska gruppen vara stödjande för det arbete som bedrivs på regional och lokal nivå. Gruppen ska enligt förslaget också arbeta med risk- och sårbarhetsanalyser, beredskapsplanering, informationsfrågor, uppföljning och utvärdering.

Sammanfattning

Sammanfattningsvis kan det konstateras att frågan om beredskapen är god eller mindre god inte låter sig besvaras så lätt. Utifrån de förändringar som skett de senaste decennierna avseende hotbild, internationellt samarbete och strukturomvandlingar i livsmedelskedjan ställs nu krav på en annan typ av beredskap än tidigare. Krisberedskapen bör baseras på kunskapsuppbyggnad, analys och uppföljning av de nya förutsättningar som gäller för livsmedelsförsörjningen.

Det är inte säkert att en sådan analys utmynnar i att offentliga aktörer eller livsmedelskedjorna bör bygga upp livsmedelslager. Istället kan det handla om att i beredskapsplaneringen skapa en flexibilitet i distributionen av livsmedel. I detta avseende är det viktigt att identifiera och analysera hur transportsystemet ska kunna upprätthållas vid olika typer av krislägen.

I vilken utsträckning som hot, risker och sårbarheter i samhället på längre sikt också i större utsträckning också handlar om otillräcklig matproduktion bör löpande analyseras i risk- och sårbarhetsanalyser och i strategiska analyser inom området.

(1830 artiklar)

[Anmäl](#)

Trackback URL: <http://www.newsmill.se/trackback/45625>

9 kommentarer

I kommentarsfältet har kommentatorn juridiskt ansvar för sina inlägg.

Det borde vara en självklarhet att vi måste kunna försörja befolkningen om någon global kris inträffar. Tyvärr får man nog förutsätta att politikerna inte klarar att hantera det på ett ansvarsfullt sätt och göra egna förberedelser.

#2 [Karl Kullman](#), 2012-06-21, 10:26 [f](#) [t](#) [Permalänk](#) | [Anmäl](#)

Isaksson skriver om försörjning. Frågorna berör lagring. MSB kan ju inte ha åsikter om jordbrukets omfattning.

Frågorna ignoreras och istället kommer ett byråkratiskt malande. Frågan om någon bör lagra något besvaras inte eftersom MSB och byråkratin kommer att lägga beslag på privata lager.

Staten med sitt våldsmonopol kommer att upphöra i mitten på århundradet och det finns tydligen inte med på kartan för MSB, det tidigare psykförsvaret. Naturresursernas utvinning ger inte ett tillräckligt netto och då är det rester och ett liv i isolerade celler som återstår. Det vore bättre att planera för detta istället för att fantisera.

Kanske det skulle gå att spela "rysk roulette" med kommunerna. Varje år upprättar försvaret en "berlinmur" runt en slumpvis utvald kommun. Inget av något slag får komma in eller ut under såg 6 månader. Hur går det för de insprade? Kan det göras till en dokusåpa? "Fångarna i kommunen" Mängder av empiriska studier skulle kunna genomföras.

#3 [Urban Persson](#), 2012-06-21, 12:25 [f](#) [t](#) [Permalänk](#) | [Anmäl](#)

Vänstern i Sverige har insinuerat att vi inte behöver något försvar. Vänstern har itutat oss massor av saker. Vissa har faktiskt varit bra. Vi får t.ex inte längre väcka vår kära hustru med sex. Hon måste vakna först och godkänna. Jag litar inte på vänstern generellt, men jag tror att dom vet bäst. Titta bara på östtyskland, sovjet och nordkorea.. Kanske också kuba, men de har börjat vakna. Till vad?

#4 [Janne Berggren](#), 2012-06-21, 21:13 [f](#) [t](#) [Permalänk](#) | [Anmäl](#)

Det finns inget intresse hos regeringen för Sverige och svenska folkets väl, politikerna tänker enbart på sin egen personliga karriär och förmåner. Sedan skall medborgarna bara förtryckas och sugas ut än mer så politikerna kan sno åt sig mesta möjliga innan de lämnar den sjunkande skutan med enorm pension vid 50 års åldern samtidigt som hårt arbetande människor skall slutförbrukas tills de är 75 år om de lever så länge.

Det vore bra om vi kunde få ansvarstagande politiker som inser att svenska folket behöver beredskap för allt möjligt och inte minst mat naturligtvis men även mängder med annat som kommunikationer med mera är av stor vikt. Tyvärr finns inget sådant intresse hos politikerna för de är bara intresserade av att deras privatjets är fulltankade.

Vår beredskap är relativt vad den kunde vara väldigt eftersatt nu. Stora lager av förnödenheter kan vara svårt att lagra, men produktionsutrustning för alternativ födoproduktion av lokalt tillgängligt spannmål och liknande borde kunna gå att ha i beredskap. Transporterna kan ju komma att slås ut mer eller mindre totalt om vi inte kan importera bränsle.

Dessutom borde vi absolut återinföra neutraliteten och inte delta i USA/NATO invasioner som Libyen och Afghanistan, det ger oss bara ovänner i världen.

#5 [Mikael Forsberg](#), 2012-06-22, 06:25 [f](#) [t](#) [Permalänk](#) | [Anmäl](#)

Sverige behöver ingen livsmedelsberedskap numera. Vi har nämligen inget fungerande försvar, så det är enklare och billigare för Then Lede Fi att ockupera oss i stället för att blockera oss.

#6 [Mats Rendel](#), 2012-06-23, 21:45 [f](#) [t](#) [Permalänk](#) | [Anmäl](#)

Sveriges politiker och journalister är ett skämt. Här finns det inget orosmoln på himlen och sötebrödsdagarna kommer aldrig sina. Det sociala kapitalet sjunker i omvandringen. Harvardprofessorn Robert Putnam ååvisar det i sin bok "E pluribus unum". Ett starkt socialt kapital, en gemenskap, ett folk är viktigt vid en katastrof.

När katastroferna konvergerar för oss i lilla Svedala kommer det bli ett rent helvete.

#7 [Eric Tidlund](#), 2012-06-24, 21:50 [f](#) [t](#) [Permalänk](#) | [Anmäl](#)

Tack för ruggigt intressant och viktig artikel. Egyptierna hade sädesförråd för 30 år... eller var det 90?

En liten intressant sak här är att vid omställning så blir det till att gå över till vegetarisk kost. Att det är det mest hållbara och smarta på alla möjliga sett särskilt globalt är ju inte nytt. Men köttlobbyn brukar ju jämnt prata om den dåliga åkerjorden i Sverige så det enda som går att framställa där är gräs som korna kan äta.

Förvisso, vi kommer ju inte kunna importera den mängd kraftfoder som vi gör nu. Ett beredskapsbidrag i mängden kunde ju vara att lagra all den soja som nu importeras för att gå (99%) som djurfoder varpå 90 % av näringen hinner försvinnas, lagra den i stället på smarta sätt.

Och öka tempot i att ta fram härdiga proteinrika arter som kan odlas här.

#8 [Chris Lundberg](#), 2012-06-25, 01:03 [f](#) [t](#) [Permalänk](#) | [Anmäl](#)

Som det står finns det i dag inget beredskapslager utan det avvecklades i samband med EU-inträdet. Livsmedelsverket ska alltså distribuera mat från de centrallager som ICA, COOP och Axfood har, men bara upp till tre veckor. Exakt hur ska maten fördelas och finns det några garantiner för att den som bor på landsbygden får mat?

#9 [Magnus Hällegårdh](#), 2012-06-25, 20:10 [f](#) [t](#) [Permalänk](#) | [Anmäl](#)

Christer Isaksson, MSB och flera kommentatorer utgår från att Sverige måste importera hela sitt behov av drivmedel. Man verkar tro, att traktorer, skördetröskor och lastbilar, som är essentiella för livsmedelsproduktionen, för transport av grödor till livsmedelsindustri, och för att sedan få färdig mat till butikerna, måste använda råoljebaserad dieselloja. EU har redan idag brist på konventionell dieselloja... Trots att det är fredstid...

OM Ryssland skulle bli arga på EU, och stänger av tillförseln av råolja, dieselloja och gas, kollapsar EU inom någon vecka. Är det verkligen tillfredsställande ??? !!! Fler läsare av detta på Newsmill bara MÅSTE kontakta politikerna, och kräva andra prioriteringar, att såväl FoU som kommersialisering av ny teknik görs redan nu i fredstid, så vi (Sverige och de andra 27 EU-länderna) klarar framtida kriser med bristande försörjning / import.

Det går utmärkt att omvandla svartlut, skog, skogsavfall, torv, plast- och pappersavfall, m.m. till syntesgas mha förgasning. Syntesgas kan omvandlas i katalytiska processer till flytande, paraffiniska oljor, som helt vanliga dieselmotorer använder. Mitt företag utvecklar, låter lego-producera, säljer och marknadsför sådana drivmedel. (Fast råvaran till syntesgasen är naturgas och fackelgas. Sådana gaser, som annars bara facklas bort på oljefälten). Dvs vi bidrar till minskat råoljeberoende och minskade utsläpp av växthusgaser redan idag. Med stöd, inte bara i form av projekt pengar, utan minst lika mycket i form av politiska uttalanden, att ledande politiker skulle kunna vara med, då vi har möten med intressenter, m.m. skulle mycket kunna hända snabbt, och det skulle vara mycket kostnadseffektivt.

Tror nu någon, att t.ex. Regeringen är intresserad? Och förstår att om vår teknik byggdes ut i anslutning till massbruk och till de största sopanläggningarna, så skulle vår råoljeimport kunna upphöra i stort sett? Nej, nej, nej.... Regeringar i Sverige, med olika politiska färger, har hittills lagt mest engagemang på att försöka få stopp på oss... Vi får inte en krona i stöd. Rikspolitiker gillar gamla, stora företag. Lagstiftningen går mest ut på att gynna gamla, stora företags intressen. T.ex. ska stora, gamla oljebolag gulli-gullas med, och konkurrenter med ny teknik skadas, om möjligt...

Det sista som politikerna bryr sig om är folket, vanligt folk, vad landet behöver... De bryr sig mest om sin makt, sitt s.k. "nätverk" av rika, mäktiga personer, och sina löner och ersättningar...

Om vägarna elektrifierades, skulle långtradartransporter kunna drivas främst med el. Men en utbyggd norsk vattenkraft, plus en import av norsk, billig, miljövänlig vattenkraftsel, ihop med en produktion av syntet-drivmedel ur våra egna, förnybara råvaror (torv förnyar sig på ca 1000 år, så jag räknar även in den), kunde Sverige vara oberoende av import av råolja.

Hur skulle det gå med de stackars stora oljebolagen då? Och den stackars, stackars oljeschejken Al Ahmoudi, som äger oljebolaget Preem? Ingen fara, så länge det går och är lönsamt att importera råolja och förädla den till främst dieselloja, så kan den säljas till andra EU-länder. Redan idag säljs bensen från Svenska raffinaderier ända borta i USA.

De strategiska investeringar jag talar om, skulle ge massor av jobb, och i och med att dyr import av råolja skulle minska (eller så skulle exporten av raffinerade råoljebaserade produkter kraftigt öka), är det rent nationalekonomiskt lika värdefullt som en ökad, lönsam export.

Problemet är bara: hur pratar med med politiker, bankekonomer, m.fl. ?? De vill ju hellre lägga pengarna på t.ex. olönsamt utfiske av EU:s och världens fiskvatten, olönsam tobaksodling i Grekland, olönsam export av livsmedel till Afrika och Asien, så att deras egen livsmedelsproduktion kollapsar, m.m. De vill bara satsa pengar (offentliga pengar, dina och mina skattepengar) på sådant som är riktigt idiotiskt och olönsamt.

Beror detta på omtanke om folket, om väljarna, tror ni? Det tror inte jag.... Jag tror mer på typ: Korrupption, omfattande, på högsta nivå inom EU och ev. även i Sverige.

#10 [Andreas Eklund](#), 2012-07-26, 13:36   [Permalänk](#) | [Anmäl](#)

Kommentarsfältet är stängt på denna artikel.

Om Newsmill

Newsmill är det första sociala mediet i Sverige som spinner kring nyheter och debatt. Vi publicerar varje dag olika personer med exklusiv kunskap om dagens viktiga händelser. Om du har egna erfarenheter av de frågor vi tar upp kan du omedelbart medverka i debatten. Newsmill är en del av TV4-gruppen.

[Läs mer om Newsmill](#)

Newsmill-bloggen

Newsmill till TV4 News

 Nyhetsbolaget, som bla producerar Nyheterna i TV4 och TV4 News tar över Newsmill. För våra ...

Vad är att Milla?

Millingen är ett sätt att kommentera med känslor. Du väljer ett ord eller ett namn som du vill mäta i opinionen och läsarna kommenterar genom att välja en av fyra känslolägen som representeras av fyra färger. Rött är arg, blått är glad, grön nyfiken och gult är uttråkad. Resultatet visas direkt och rubriken på artikeln färgas med den färg som de flesta väljer.

 = Nyfiken

 = Arg

 = Glad

 = Uttråkad

Prenumera på artiklar

[Senaste artiklarna](#)

[Mest lästa](#)

[Mest kommenterade](#)